

Ebelik Öğrencilerinin Lisansüstü Eğitim ve Kariyer Tercihlerinin Belirlenmesi: Bir Karma Yöntem Çalışması*

Keziban AMANAK ¹, Sibel ŞEKER ¹, Funda ÇİTİL CANBAY ¹, Esra ESEN ¹

ÖZ

Amaç: Araştırma, ebelik öğrencilerinin lisansüstü eğitim ve kariyer tercihlerinin belirlenmesi amacıyla yapılmıştır.

Gereç ve Yöntemler: Araştırma, karma yöntem ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya dâhil edilme kriterlerine uyan ve araştırmaya katılmayı kabul eden 270 öğrenci araştırmanın örneklemini oluşturmuştur. Nitel örnekleme amaçlı örnekleme yöntemiyle seçilen 8 öğrenci oluşturmuştur. Araştırmanın verileri, “Kişisel Bilgi Formu”, “Kariyer Geleceği Ölçeği” ve “Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu” ile toplanmıştır. Verilerin istatistiksel analizinde nicel veriler için tanımlayıcı istatistikler, bağımsız örneklemlerde t testi, tek yönlü varyans analizi (Bonferroni testi); nitel verilerin analizinde ise içerik analizi kullanılmıştır.

Bulgular: Öğrencilerin Kariyer Geleceği Ölçek toplam ortalaması açısından öğrenim görülen sınıflar arasında anlamlı bir farkın şekillendiği ($p<0,05$) ve bu farkın ebelik birinci sınıf öğrencilerinden kaynaklandığı bulunmuştur. Araştırmada mesleği sevmeye durumuna göre kariyer uyumluluğu alt boyut puan ortalamaları açısından ve ebelik mesleğini seçme durumuna göre kariyer iyimserliği alt boyutundan alınan puanlar bakımından istatistiksel olarak anlamlı farklar saptanmıştır ($p<0,001$). Bu farkların öğrencilerin mesleği çok sevmeye ve üniversite taban puanı durumlarından kaynaklandığı tespit edilmiştir. Nitel desende öğrencilerin kariyer ve lisansüstü eğitim planlarının şekillenmesindeki en etkili faktörlerin sırasıyla; aile, toplum, algılanan gelir düzeyi ve öğretim elemanları olduğu tespit edilmiştir.

Sonuç: Araştırmanın nitel ve nicel verilerindeki ortak sonuçlar; öğrencilerin kariyer planlarına ilişkin yeterli bilgilerinin olmadığı, ancak mesleki rollerine ilişkin modern tutuma sahip olduklarıdır.

Anahtar Kelimeler: Kariyer; ebelik; öğrenciler; lisansüstü eğitim; tercih.

Determining Postgraduate Education and Career Preferences of Midwifery Students: A Mixed Method Study

ABSTRACT

Aim: The research was done to determine postgraduate education and career preferences of midwifery students.

Material and Methods: The research was done in mixed method. The sample was constituted by 270 students suitable for the research inclusion criteria and accepting to attend the study. The sample of the qualitative part was formed by 8 students chosen through purposeful sampling method. The research data was collected through “Personal Information Form”, “Career Futures Inventory” and “Semi-Structured Interview Form”. Descriptive statistics, independent samples t-test and one-way analysis of variance (Bonferroni test) were used in quantitative data analysis, and content analysis was used in qualitative data analysis.

Results: A significant difference was found between total mean scores of Career Futures Inventory and grade level of students ($p<0.05$) and this stemmed from freshmen midwifery students. Statistically significant differences were identified in the sub-dimension mean scores of career adaptability for loving the profession and in career optimism sub-dimension for choosing the profession of midwifery ($p<0.001$). It was identified that this difference stemmed from the states of loving the profession much and university entrance exam scores. In qualitative data it was found that the most effective factors in graduate education and career plan formation of the students were respectively family, society, perceived level of income and instructors.

1 Adnan Menderes Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik Bölümü, Aydın, Türkiye

*Bu çalışma, 07-09 Kasım 2018 tarihleri arasında İzmir’de düzenlenen 1. Uluslararası Ebelik Eğitim Araştırma Geliştirme (EBEARGE) Kongresi’nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

Sorumlu Yazar / Corresponding Author: Funda ÇİTİL CANBAY, e-mail: midwifefunda23@gmail.com

Geliş Tarihi / Received: 07.03.2019, Kabul Tarihi / Accepted: 28.12.2019

Conclusion: The common results gained from the research revealed that the students did not have adequate knowledge about their career plans; however, they had a modern attitude towards their professional roles.

Keywords: Career; midwifery; students; postgraduate education; preference.

GİRİŞ

Kariyer kavramı, bireylerin çalışma hayatı sürecinde bireysel hedeflerine ulaşma faaliyetlerini kapsamaktadır. Daha geniş bir ifadeyle kariyer, bireylerin belirli bir zaman süreci içerisinde iş yaşamında; itibar, para, başarı duygusu, doyum, terfi, bilgi, tecrübe ve beceri kazanma faaliyetlerinin planlandığı bir tercih sürecidir (1,2). Ülkemizde ebelik mesleğinin kariyer gelişimine yönelik kronolojik çalışmalar incelendiğinde; 19. yüzyılda usta çırak ilişkisi yerine formal eğitime geçilmiş, 1982 yılında lise, 1996 yılında lisans, 2003 yılında yüksek lisans, 2012 yılında doktora düzeyinde eğitimler başlamış ve ebelerin kariyer tercihleri ve çalışma alanları da bu süreçte şekillenmiştir (3,4). Ancak ülkemizde halen yeterli sayıda ebe akademisyen olmaması nedeniyle ebelik eğitimi çoğunlukla hemşirelik ve tıp bilim dallarındaki öğretim elemanları tarafından yürütülmektedir (3). Yörük (5) literatüre dayalı olarak yaptığı çalışmasının sonucunda ebelik eğitiminin gelişimi engellerle dolu zorlu süreçlerden geçmiş olsa da atılan adımların umut verici olduğu yargısına ulaşmıştır. Ebe akademisyen sayısının az olmasına rağmen yine de ebelikte üniversite eğitimi ile meslek adaylarının eğitimi geliştirilmekte, ebelik öğrencilerinden ebe akademisyen yetiştirilmekte, bilimsel araştırmalar ve aktivitelerle öğrencilerin mesleğe hazırlanmanın hızlandırılmasının yanında kariyer tercihleri şekillenmiş ve bu tercihlere ilişkin zorlukların ortaya çıkmasını sağlamıştır (4,6,7).

Kariyer tercihi, meslekler hakkındaki plan ve beklentiler, meslek eğitiminin tercih edilmesiyle birlikte başlamaktadır (8,9). Ebelik öğrencilerinin öğrencilik yıllarında kariyer tercihlerini belirlemeleri; hedeflerine yönelik bir çalışma programı uygulamalarını, mesleklerinde daha aktif ve istekli olmalarını sağlayacaktır. Ayrıca öğrencilerin mezuniyet sonrası ne yapacaklarına yapacağına karar verme gibi sıkıntılı bir süreci zaman kaybı olmadan atlatmalarını sağlayabilir. Yapılan literatür taramalarında; ülkemizde ebelik öğrencilerinin meslek tercih nedenleri, ebelikte lisansüstü eğitim gibi ebelik öğrencilerin mezuniyet sonrası planlarıyla ilgili yapılmış sistematik olarak hazırlanmamış sınırlı sayıda nicel tipte çalışmaya ulaşılmıştır (4,10-12). Ancak, ebelik mesleğine adım atacak öğrencilerin tanımlayıcı verilerin yanında görüş ve beklentilerinin alındığı, mesleki memnuniyeti arttırmaya ve mevcut problemlerin çözümüne yönelik yapılmış detaylı çalışmalara ihtiyaç vardır. Bu araştırmanın sonuçları, ebelik öğrencilerinin kariyer planlarına ilişkin mevcut problemlerin belirlenmesine katkı sağlayabilir. Bu doğrultuda araştırma, ebelikte kariyer planlamasına ilişkin etkin çalışmaların yapılması konusunda ebelikte yapılacak akademik çalışmalara yol gösterici nitelikte olabilir. Bu sayede mevcut problemlere yönelik uygun çözüm yollarının geliştirilebileceği düşünülmektedir. Dolayısıyla bu araştırma, ebelik eğitim sürecinde ebelik

öğrencilerinin lisansüstü eğitim ve kariyer tercihlerinin belirlenmesi amacıyla yapılmıştır.

Bu amaca yönelik araştırmada; ebelik öğrencilerinin geleceğe yönelik lisansüstü eğitim planlarının neler olduğu, ebelik öğrencilerinin mesleki ve bireysel kariyer planlarının nasıl şekillendiği ve ebelik öğrencilerinin lisansüstü eğitim ile kariyer planlarının şekillenmesine yönelik karşılaştıkları engellerin neler olduğu? sorularına cevap aranmıştır.

GEREÇ VE YÖNTEMLER

Hem nitel, hem de nicel verilerin birlikte kullanıldığı karma araştırma ve yakınsayan paralel desende gerçekleştirilen bu araştırmada, karma desen kullanılmasındaki amaç; araştırma sorularının yanıtını bulmak ve bunu sağlam temellere dayandırabilmektir. Yakınsayan paralel desende nitel ve nicel araştırmanın eş zamanlı yürütülebilmektedir. Karma araştırma deseninde sadece sayılara ya da kelimelere yer verilmemekte olup hem sayısal hem de sözel veriler, analiz ve ifadeler sayesinde araştırma daha güçlü ve etkili hale getirilmektedir (13,14). Bu araştırmada yakınsayan paralel desenin özelliğine uygun olarak niceliksel ve niteliksel veriler birbirinden bağımsız olarak elde edilmiş ve bu veriler birbirini güçlendirecek şekilde kullanılmıştır (14).

Araştırma bir devlet üniversitesinin sağlık bilimleri fakültesi ebelik bölümü öğrencileri ile Mart-Nisan 2018 tarihleri arasında yapılmıştır. Araştırmanın evrenini 1, 2, 3 ve 4. sınıfta öğrenim gören 373 ebelik öğrencisi oluşturmuştur.

Araştırmanın Nicel Bölümü:

Araştırmanın nicel verilerinin toplanması için örneklem seçimine gidilmemiş, araştırma evreninin tamamına ulaşılması planlanmıştır. Araştırmanın nicel bölümü için araştırmaya katılmayı kabul eden, veri toplama günü okulda bulunan ve araştırmanın dâhil edilme kriterlerine uyan tüm öğrenciler araştırma kapsamına alınmıştır. Araştırma isteklilik ve gönüllülük ilkesine dikkat edilerek planlandığı için nicel verilerin toplanma sürecinde 373 öğrenciden devamsızlık yapmayan öğrencilerden 270 öğrenci araştırmaya katılmıştır. Bu bağlamda öğrencilerin %72'sine ulaşılmıştır.

Araştırmanın nicel verilerinin toplanmasında; "Kişisel Bilgi Formu" ve "Kariyer Geleceği Ölçeği (KARGEL)" kullanılmıştır. Araştırma öncesinde 10 öğrenciyle "Kişisel Bilgi Formu" ve "Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu"nun anlaşılabilirliğinin belirlenmesi için pilot uygulama yapılmış ve alanında uzman dört öğretim üyesinden uzman görüşü alınmıştır. Geri bildirimler sonucunda anlaşılmayan bazı ifadeler yeniden düzenlenmiştir. Araştırmacılar tarafından anket formlarına seri olarak devam eden bir protokol numarası verilmiştir. Araştırmaya katılmayı kabul eden öğrencilerden KARGEL toplam puan ortalamasına göre en yüksek ve en düşük puanların belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu nedenle anket formuna bir rumuz yazmaları istenmiştir. Bu formları öğrenciler öz bildirim yöntemi ile yaklaşık 10-15 dakika içinde doldurmuşlardır.

Araştırmaya Dâhil Etme ve Dışlama Kriterleri

Araştırmaya katılmaya gönüllü ve istekli olan, veri toplama formlarını doldurmaya engel oluşturabilecek herhangi bir fiziksel, çevresel, sosyal ya da sağlık

sorununa sahip olmayan tüm ebelik öğrencileri çalışmaya dâhil edilmiştir. Araştırmada araştırma formlarını eksik dolduran ve araştırmaya devam etmek istemeyen öğrenciler araştırmanın herhangi bir aşamasında çalışmadan çıkarılmıştır.

Kişisel Bilgi Formu; Ebelik öğrencilerinin sosyo-demografik özellikleri ile mezuniyet sonrası lisansüstü eğitim ve kariyer planlarını belirlemeye yönelik 15 sorudan oluşan bu form ilgili literatür doğrultusunda araştırmacılar tarafından oluşturulan bir formdur (11,12). Kariyer Geleceği Ölçeği (KARGEL); Bu ölçek Rottinghaus ve arkadaşları (15) tarafından 2005 yılında bireylerin olumlu kariyer planlama tutumlarını incelemek amacıyla geliştirilmiştir. Ölçeğin Türkiye'deki geçerlilik güvenilirlik çalışması 2012 yılında Kalafat (16) tarafından yapılmıştır. Bu ölçeğin üç alt boyutu olup, kariyer uyumluluğu (KU), kariyer iyimserliği (Kİ) ve algılanan bilgi (AB) alt boyutlarını içermektedir. "KU" alt boyutu ve "Kİ" alt boyutu 11'er maddeden ve "AB" alt boyutu üç maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin alt boyutlarından alınacak puan aralığı Kİ ile KU için 11-55 ve AB için ise, 3-15'tir. Kalafat (16) çalışmasında ölçeğin iç tutarlılık analizleri sonucunda toplamda 0,88, alt boyutlarında sırasıyla, KU için 0,83, Kİ için 0,82 ve AB için 0,62 bulmuştur. Ölçeğe ilişkin doğrulayıcı faktör analizi sonucunda elde edilen standardize edilmiş faktör yüklerine göre elde edilen sonuçlar ölçeğin orijinal faktör yapısının Türk örneklemini için de geçerli olduğuna işaret etmektedir (16). Bu araştırma için KARGEL ölçeğinin toplam Cronbach alfa değeri 0,84 olarak bulunmuştur. Ayrıca ölçeğin alt boyutlarının Cronbach alfa değerleri sırasıyla, KU için 0,82, Kİ için 0,67 ve AB için 0,60 olarak bulunmuştur.

Araştırmanın Nitel Bölümü:

Araştırmada nitel verilerin örneklemini, amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme metodu (17,18) ile belirlenen 8 öğrenci oluşturmuştur. Araştırmanın nitel boyutuna dahil edilen öğrenciler veri doygunluğu sağlanana kadar araştırmaya katılmaya davet edilmiştir. Araştırmanın nitel boyutuna davet edilmesi planlanan öğrenciler için dâhil edilme ölçütü olarak KARGEL ölçeği toplam ortalama puanından alınan puanlar kabul edilmiştir. Her sınıf için anketlerdeki rumuzlarla tespit edilen öğrenciler en yüksek ve en düşük puan alma durumlarına göre araştırmaya katılmaya davet edilmiştir. Verilerin toplanacağı öğrencilerin amaçlı seçilme ölçütü olan iletişime açık olma ilkesi göz önüne alınmıştır.

Odak grup görüşmeleri yapılan öğrenciler, KARGEL puan ortalamalarından alınan en yüksek ve en düşük puanlara göre seçilme ölçütleri kullanılarak belirlenmiştir. Her sınıftan eşit olacak şekilde ikişer öğrenci ile görüşmeler yapılmıştır (16,17). Literatürde odak grup çalışmaları için en az 6, en fazla 12 katılımcı olması gerektiği bilgisine dayalı olarak, bu araştırmada nitel veri doygunluğuna ulaşmak için 8 öğrenci ile görüşülmüştür (19,20). Araştırmada nitel verilerin toplanmasında "Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu" kullanılmıştır.

Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu; Ebelik öğrencilerinin mezuniyet sonrası lisansüstü eğitim ve kariyer planlarını belirlemeye yönelik 6 soru içermekte olup, bu sorular literatür bilgisine dayalı olarak

hazırlanmıştır (4,12). Görüşme soruları literatür taramasından sonra uzman görüşü alınarak düzenlenmiştir. Görüşme formunda yer alan toplam yedi soru uzman düzeltmeleri sonucu altına indirilmiş ve içerik geçerliği sağlanmıştır.

Araştırmanın nitel verileri, yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak 4 oturumdan oluşacak şekilde odak grup görüşme tekniği ile toplanmıştır. Literatürde nitel çalışmalarda veri doygunluğuna ulaşmak için 3-5 odak grup görüşmesinin yeterli olduğu belirtilmektedir (19,20). Araştırmada yapılan odak grup görüşmeleri dört görüşmeden oluşup, bu görüşmeler ses kayıt cihazı ile kayıt altına alınmıştır. Her bir görüşme yaklaşık 25-30 dakika arasında sürmüştür. Görüşmeler, önceden katılımcılardan randevu alınarak, çalışmanın yapılacağı fakültenin boş bir odasında araştırmacılar tarafından gerçekleştirilmiştir. Ses kayıt cihazına kaydedilmiş görüşmeler, daha sonra yazıya dönüştürülmüştür. Görüşmelerde geçerlilik ve güvenilirliği sağlamak adına katılımcıların etkilenmemesi için sadece sorular sorulmuş asla yönlendirme yapılmamıştır. Görüşmelerden önce dijital ses kayıt cihazının kullanımına yönelik bir aksaklık yaşanabilmesi olasılığına karşılık not alabilmek için gerekli hazırlıklar yapılmıştır. Bu görüşmelerden elde edilen kayıtlar çözümleme yapılarak ayrıntılı bir şekilde yazılı doküman haline getirilmesi sağlanmıştır. Görüşmelerin çözümlemesi betimsel içerik analizi ile gerçekleştirilmiştir (17). Bu aşamadan sonra temaların oluşturulması için deşifre metinler üzerinde kodlama çalışmaları yapılmış, kodlamalarda en az iki, en fazla üç karakterden oluşan kod numaraları ve harfleri kullanılmıştır.

İstatistiksel Analiz

Araştırmanın nicel verilerinin normal dağılımlarının testi için "Kolmogorov-Smirnov Uyum İyiliği" ve "Shapiro-Wilk" normal dağılıma uygunluk testleri kullanılmıştır. Ayrıca varyansların homojenlik varsayımının "Levene Testi" ile sağlandığı tespit edilmiştir. Verilerin değerlendirilmesinde tanımlayıcı istatistikler, bağımsız örneklemler için t-testi", "Tek Yönlü Varyans Analizi" ve ileri analizde farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için "Bonferroni testi kullanılmıştır. İstatistiksel anlamlılık düzeyi olarak $p < 0,05$ kabul edilmiştir. Nitel verilerin analizinde içerik analizi kullanılmıştır.

Araştırmanın Etik Boyutu

Araştırmanın uygulanabilmesi için bir devlet üniversitesinin sağlık bilimleri fakültesi dekanlığından izin alınmıştır. Araştırma protokolü aynı üniversitenin sağlık bilimleri fakültesi girişimsel olmayan klinik araştırmalar etik kurulu tarafından uygun bulunmuştur (Sayı:06/04/2018-E.20895). Bu araştırma süresince İnsan Hakları Helsinki Deklarasyonu'na sadık kalınmıştır. Araştırma kapsamındaki ebelik öğrencilerine, araştırma verilerini toplamaya başlamadan önce araştırma hakkında bilgi verilerek bilgilendirilmiş bir onam formu ile yazılı olarak aydınlatılmış onamları alınmıştır. Ayrıca öğrencilerden elde edilen bilgilerin gizli tutulacağı belirtilerek "gizlilik ve gizliliğin korunması" ilkesi ve araştırmaya gönüllü olarak katılmak isteyenlerin alınması ile de "özerkliğe saygı" ilkesini içeren etik ilkeleri yerine getirilmiştir.

BULGULAR

Araştırmada elde edilen bulgular nicel ve nitel verilere paralel olarak iki bölümde değerlendirilmiştir. Araştırmanın ilk bölümünde öğrencilerin sosyo-demografik ve ekonomik özelliklerine yönelik tanıtıcı bilgilerin yanında kariyer kavramına ilişkin bilgiler ve KARGEL ölçeğinin alt boyutlarından alınan puan ortalamaları bulunmaktadır. İkinci bölümde bu araştırmada geliştirilen kariyer algılarına yönelik 3 tema altında yer alan alt temalara ilişkin özellikler, katılımcılardan üretilen örnek diyalog ifadeleriyle de desteklenerek sunulmuştur.

Araştırmanın Nicel Bölümünün Bulguları:

Öğrencilerin yaş ortalamasının $20,48 \pm 1,58$ olduğu hesaplanmıştır (18-29). Öğrencilerin %82,6'sının sağlık güvencesi olduğunu, çoğunluğunun (%74,4) aile gelirinin giderini karşıladığını ve %43,0'ı ilde ikamet ettiğini belirtmiştir. Katılımcı öğrencilerin %27,4'ü birinci sınıfta, %24,1'i ikinci sınıfta, %22,6'sı üçüncü sınıfta ve %25,9'u dördüncü sınıfta öğrenim gördüğü saptanmıştır. Öğrencilerin %67'si bölümü isteyerek seçtiklerini, bölümü seçen öğrencilerin çoğunluğu (%52,6) iş bulma kolaylığı nedeniyle bölümü seçtiklerini, %51,1'i ebelik mesleğini sevdiğini ve %59,3'ünün ebelik bölümünü kazandıklarında sevindiklerini ifade etmişlerdir. Öğrencilerin büyük çoğunluğu üniversiteye yeni başlayacak bireylere ebelik bölümünü önerdiklerini belirtmişlerdir (%84,8). Öneri nedenleri arasında en göze çarpan konu mezuniyet sonrası erken iş bulma kolaylığıdır (%83,7). Ebelik bölümünü önermeyen öğrencilerin çoğunluğu (%53,7) ise mesleği sevmediklerini ve %46,3'ünün ise bölümde öğrenim görmenin zor olduğunu bildirmiştir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin sadece %34,8'inin lisansüstü eğitim yapmak istediği görülürken, öğrencilerin çoğunluğunun (%65,2) lisansüstü eğitime sıcak bakmadığı görülmektedir. Öğrencilerin %33,3'ü akademisyen olmak için, %25,6'sı meslekle ilgili incelikleri öğrenmek için ve %24,4'ü uzman ebe olmak için lisansüstü eğitim yapmak istediklerini belirtmiştir. Lisansüstü eğitim yapmak istemeyen öğrencilerin %54,5'i erkenden meslek hayatına girmek istediklerini belirtmişlerdir (Tablo 1).

Öğrencilerin kariyer planları arasında %30,4'ü akademisyen olmak, %70,4'ü uzman ebe olmak, %28,5'i yurt dışında ebe olmak, %8,9'u başka bir mesleğe geçmek, %44,8'i ebe olarak emekli olmak, %48,6'sı bir müddet ebe çalıştıktan sonra akademisyen olmak, %49,3'ü eğitimci olmak ve %33,3'ü yönetici olmak istemektedir (Tablo 2).

Katılımcıların KARGEL ölçeğine verdikleri cevaplara toplam puan ortalaması $90,58 \pm 11,98$ olup, ölçeğin alt boyut puan ortalamaları sırasıyla; kariyer uyumluluğu puan ortalaması $41,13 \pm 5,67$, kariyer iyimserliği puan ortalaması $39,98 \pm 6,59$ ve mesleğe yönelik algılanan bilgi puan ortalaması $9,51 \pm 2,08$ 'dir (Tablo 3).

Araştırmaya katılan öğrencilerin sınıf düzeyine göre, KARGEL toplam puan ortalamasının ise, anlamlı düzeyde farklı olduğu bulunmuştur ($p < 0,05$ Tablo 4). Farkın hangi gruplar arasında anlamlı olduğunu tespit etmek amacıyla yapılan Bonferroni testine göre, öğrencilerin sınıf düzeyi KARGEL toplam ortalamaları puanlarına göre farklılaştığı bulunmuştur. Bu analize göre bu farkın, birinci sınıf öğrencilerinden kaynaklandığı

saptanmıştır ($p < 0,05$ Tablo 4). Öğrencilerin sınıf düzeyi özelliğine göre KU, Kİ ve AB alt boyut puan ortalamaları açısından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir fark olmadığı ($p > 0,05$ Tablo 4) saptanmış olup, KU puan ortalamasının üçüncü sınıf öğrencilerinde diğer sınıf düzeylerine göre daha yüksek, Kİ puan ortalamasının dördüncü sınıf öğrencilerinde diğer sınıf düzeylerine göre daha yüksek ve AB puan ortalamasının ikinci sınıf öğrencilerinde diğer sınıf düzeylerine göre daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Tablo 1. Öğrencilerin mezuniyet sonrası lisansüstü eğitim tercih durumları (n=270)

Lisansüstü eğitim tercihleri ile ilgili özellikler	n	%
Lisansüstü eğitim yapmak isteme durumu		
Evet	94	34,8
Hayır	176	65,2
Lisansüstü eğitim yapmak isteme nedenleri*		
Ebelik alanı ile ilgili bir problemi çözmek için	38	14,1
Akademisyen olmak için	90	33,3
Mesleğimle ilgili incelikleri öğrenmek için	69	25,6
Herkes lisansüstü eğitim yapmak istediği için	9	3,3
Lisansüstü eğitim yapan ebeler daha saygın olduğu için	54	20,0
Uzman ebe olabilmek için	66	24,4
Lisansüstü eğitim yapmak istememe nedenleri**		
Lisansüstü eğitim yapmak konusunda kararsızım	21	31,8
Akademisyenlik zor olduğu için	3	4,5
Ebelik eğitimine devam etmek istemiyorum	1	1,5
Erkenden meslek hayatına atılmak istiyorum	37	54,5
Lisansüstü eğitim sürecinde ebelik yaparken zorlanacağımı düşünüyorum	5	7,6

*Bu soruya birden fazla yanıt verilmiştir. **Bu soruya 66 kişi cevap vermiştir. n: Sayı, %: Yüzde.

Öğrencilerin en uzun süre yaşadığı yere göre KARGEL ölçek toplam, KU ve AB alt boyut puan ortalamaları açısından anlamlı düzeyde bir fark bulunmamıştır ($p > 0,05$ Tablo 4). En uzun süre yaşanan yer ile Kİ alt boyut puan ortalaması arasında anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur ($p < 0,05$ Tablo 4). Bonferroni testine göre, il merkezinde yaşayan öğrencilerle ilçe merkezinde yaşayan öğrenciler arasındaki farkın il lehine ($p = 0,022$), ilçe merkezinde yaşayan öğrencilerin köyde ikamet edenler arasındaki farkın ilçe lehine ($p = 0,042$), köyde ikamet edenlerle il merkezinde yaşayanların arasındaki farkın il lehine ($p = 0,011$) olduğu tespit edilmiştir ($p < 0,05$ Tablo 4).

Ebelik mesleği tercih durumuna göre KARGEL ölçek toplam ve AB alt boyut puan ortalamaları açısından anlamlı bir ilişki ($p > 0,05$ Tablo 4) belirlenmemiş olup, KU ve Kİ alt boyut puan ortalamaları bakımından istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık ($p < 0,05$ Tablo 4) olduğu belirlenmiştir.

Öğrencilerin ebelik mesleğini seçme nedenleri olarak; ebe olmayı isteme, iş bulma kolaylığı ve üniversite taban puanı durumuna göre KU alt boyutu ortalamaları bakımından anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($p < 0,05$

Tablo 4). Ayrıca öğrencilerin ebelik mesleğini seçme nedenleri olarak; üniversite taban puanı durumu ile KU, Kİ ve AB alt boyut puan ortalamalarının anlamlı düzeyde farklı oldukları saptanmıştır ($p<0,05$ Tablo 4).

Tablo 2. Öğrencilerin mezuniyet sonrası kariyer tercih durumları (n=270)

Kariyer tercihleri ile ilgili özellikler	n	%
Akademisyen olmak istiyorum		
Evet	82	30,4
Hayır	117	43,3
Kararsızım	71	26,3
Uzman ebe olmak istiyorum		
Evet	190	70,4
Hayır	33	12,2
Kararsızım	47	17,4
Yurtdışında ebe olmak istiyorum		
Evet	77	28,5
Hayır	125	46,3
Kararsızım	68	25,2
Başka mesleğe geçmek istiyorum		
Evet	24	8,9
Hayır	198	73,2
Kararsızım	48	17,9
Ebe olarak emekli olmak istiyorum		
Evet	121	44,8
Hayır	66	24,5
Kararsızım	83	30,7
Bir dönem ebelik yapıp akademisyen olmak istiyorum		
Evet	131	48,6
Hayır	56	20,7
Kararsızım	83	30,7
Eğitimci olmak istiyorum		
Evet	133	49,3
Hayır	71	26,3
Kararsızım	66	24,4
Yönetici olmak istiyorum		
Evet	90	33,3
Hayır	116	43,0
Kararsızım	64	23,7

*Bir soruya birden fazla cevap verilmiştir. n: Sayı, %: Yüzde.

Tablo 3. Öğrencilerin Kariyer Geleceği Ölçeği alt boyut puan ortalamaları (n=270)

Değişkenler	Min-Maks	$\bar{X} \pm SS$
Toplam	58-124	90,58±11,98
KU	21-55	41,13±5,67
Kİ	24-76	39,98±6,59
AB	3-15	9,51±2,08

KU: Kariyer Uyumluluğu, Kİ: Kariyer İyimserliği, AB: Algılanan Bilgi, \bar{X} : Ortalama, SS: Standart Sapma, n: Sayı, Min: Minimum, Maks: Maksimum.

Öğrencilerin ebeliği sevme durumuna göre KARGEL toplam, ortalaması açısından anlamlı düzeyde bir fark olduğu saptanmıştır ($p<0,05$ Tablo 4). Bonferroni test sonucuna göre, bu farklılığın kaynağının mesleği çok sevme ($p=0,012$) durumu olduğu tespit edilmiştir. Ölçeğin KU ve Kİ alt boyut ortalaması açısından ise anlamlı ileri düzeyde bir fark olduğu saptanmıştır ($p<0,001$ Tablo 4). Bonferroni test sonucuna göre, bu fark mesleği çok seven ($p=0,001$) ile sevenlerin ($p=0,001$) toplam puan ortalamaları arası farkın, mesleği kısmen seven ($p=0,002$) ile kararsız ($p=0,003$)

öğrencilere göre daha yüksek bulunmasından kaynaklanmaktadır ($p<0,05$ Tablo 4).

Öğrencilerin mezuniyet sonrası kariyer planı durumuna göre KARGEL toplam puan ortalaması bakımından anlamlı bir fark bulunmazken ($p>0,05$ Tablo 4), KU, Kİ ve AB ölçek alt boyut puanlarının anlamlı düzeyde farklı oldukları söz konusudur ($p<0,05$ Tablo 4). Bonferroni analizinde KU boyutundaki farklılığın kaynağının öğrencilerin kariyer planına ilişkin tutumlarının olumlu olması ile kararsız tutumda olmak arasındaki farkın kariyer planı varlığından ($p=0,005$), kararsız kariyer planı tutumunda olan öğrenciler ile kariyer planı olmayan öğrenciler arasındaki farkın kararsız ($p=0,008$), kariyer planı olmayan öğrenciler ile kariyer planı olan öğrenciler arası farkın kariyer planı ($p=0,005$) olan öğrencilerden kaynaklandığı bulunmuştur. Bonferroni analizinde Kİ boyutundaki farklılığının kaynağının öğrencilerin kariyer planına ilişkin tutumları olumlu olan ile kariyer planı olmayan öğrenciler arasındaki farkın kariyer planı ($p=0,003$) olan öğrencilerden kaynaklandığı bulunmuştur. Bonferroni analizinde AB boyutundaki farklılığının kaynağının öğrencilerin kariyer planına ilişkin tutumları olumlu olan ile kariyer planı olmayan öğrenciler arasındaki farkın kariyer planı ($p=0,031$) olan öğrencilerden kaynaklandığı bulunmuştur.

Araştırmanın Nitel Bölümünün Bulguları:

Ebe adaylarının kariyer ve lisansüstü eğitim tercihlerini belirlemek amacıyla kendileriyle yapılan birebir görüşmelerin temel alındığı bu çalışmanın nitel bölümünde öncelikle genel düşünceler ortaya konmuş, daha sonra da tüm temalarla ilgili ilginç görülen öğrenci ifadeleri aynen sunulma yoluna gidilerek bulgular irdelenmiştir.

Tema 1. Ebelik öğrencilerinin lisansüstü eğitim ve kariyer algısına yönelik görüşleri

Ebelik bölümü öğrencilerinin çoğunluğunun lisansüstü eğitim ve kariyer algı durumlarına ilişkin bulgular incelendiğinde; öğrenciler sırasıyla akademisyen olmak için basamak, uzman ebe olmak ve kendilerini geliştirmek için lisansüstü eğitim yapmak istediklerini belirtmişlerdir (Tablo 5).

“Öğrenci-7-Lisansüstü eğitimin kariyerim için önemli olduğunu düşünüyorum. Ancak zor bir süreç olduğunu da düşünüyorum.”

“Öğrenci-4-Kendimi geliştirmek ve akademisyen olmak için lisansüstü eğitim yapmak istiyorum. Yaşam boyu öğrenmeye söz vermek gerekir.”

Tema 2. Lisansüstü eğitim ve kariyer planlarının şekillenmesinin öğrencilerin etkisinde kaldığı durumlara yönelik görüşler

Öğrencilerin çoğunluğu lisansüstü eğitim ve kariyer tercihlerini belirlenmesinde sırasıyla ekonomik durum, aile etkisi, öğretim üyelerinin etkisinde kaldıklarını belirtmişlerdir (Tablo 6).

“Öğrenci-2-İdeallerim arasında akademisyen olmak var. Ama ailemin kararları da önemlidir. Öğretim elemanlarına çok hevesleniyoruz.”

“Öğrenci-6-Kendimi geliştirmek ve akademisyen olmak için lisansüstü eğitim yapmak istiyorum. Ailemin ekonomisini olumsuz etkilemek istemiyorum. Aileme parasal konularda destek olmak zorundayım.”

Tablo 4. Öğrencilerin Kariyer Geleceği Ölçeği toplam ve alt boyut puan ortalamalarının tanımlayıcı özelliklere göre dağılımları

Özellikler (n=270)	Toplam ($\bar{X}\pm SS$)	KU ($\bar{X}\pm SS$)	Kİ ($\bar{X}\pm SS$)	AB ($\bar{X}\pm SS$)
Sınıf düzeyi				
Birinci sınıf (n=74)	81,50±10,04	40,32±6,25	40,23±6,51	9,35±2,18
İkinci sınıf (n=64)	85,60±10,27	41,75±4,70	40,03±5,56	9,74±1,82
Üçüncü sınıf (n=61)	85,62±7,10	42,11±4,90	38,97±5,90	9,62±1,88
Dördüncü sınıf (n=71)	85,22±11,52	40,56±6,34	40,56±8,03	9,36±2,36
F/p	2,881/ 0,036*	1,618/ 0,186	0,690/ 0,559	0,579/ 0,629
Sağlık güvence durumu				
Evet (n=223)	84,67±10,36	41,22±5,65	40,04±6,81	9,47±2,09
Hayır ((n=47)	82,96±8,26	40,72±5,81	39,68±5,47	9,70±2,01
t/ p	-1,063/ 0,289	-0,541/ 0,589	-0,340/ 0,734	0,700/ 0,485
Gelir düzeyi durumu				
Gelir giderden az (n=48)	84,00±12,32	41,31±6,31	40,28±6,33	9,56±2,43
Gelir gidere denk (n=201)	84,49±9,58	41,04±5,55	39,89±6,62	9,48±1,87
Gelir giderden fazla (n=21)	84,05±8,82	41,62±5,50	40,14±7,10	9,71±3,02
F/ p	0,56/ 0,945	0,130/ 0,878	0,072/ 0,930	0,144/ 0,866
İkamet edilen yer				
İl (n=116)	86,67±9,61	42,76±4,80	41,61±8,03	9,90±2,01
İlçe (n=101)	84,26±11,56	40,54±5,77	39,48±6,77	9,47±2,18
Köy (n=53)	82,94±8,24	40,13±5,16	38,33±5,80	9,06±2,10
F/p	1,309/ 0,272	2,470/ 0,062	2,724/ 0,045*	1,555/ 0,201
Ebelik mesleği tercih durumu				
Evet (n=178)	84,96±8,96	41,86±5,16	40,99±5,70	9,62±1,99
Hayır (n=87)	83,16±11,86	39,65±6,35	37,89±7,76	9,28±2,23
t/ p	-1,371/ 0,172	-3,056/ 0,002*	-3,693/ <0,001*	-1,269/ 0,206
Ebelik mesleğini seçme nedeni				
Ebe olmayı istemek (n=91)	85,01±9,74	42,31±5,08	40,78±5,79	9,61±2,11
t/ p	-0,757/ 0,450	-2,511/ 0,013*	-1,467/ 0,144	-0,594/ 0,553
İş bulma kolaylığı (n=141)	84,78±11,08	40,39±5,60	39,57±6,85	9,65±2,05
t/ p	-0,717/ 0,474	2,266/ 0,024*	1,076/ 0,283	-1,217/ 0,225
Aile isteği (n=55)	87,09±11,45	40,51±5,67	39,15±7,74	9,76±2,05
t/ p	-2,283/ 0,023	0,911/ 0,363	1,051/ 0,356	-1,018/ 0,310
Puanı yettiği için (n=82)	83,38±10,19	38,92±5,44	38,20±7,46	9,01±2,28
t/ p	1,075/ 0,284	4,467/ <0,001*	2,987/ 0,003*	2,676/ 0,008*
Daha kolay lisansüstü eğitim için (n=21)	86,43±10,40	42,90±3,32	41,10±5,66	9,76±1,64
t/ p	-0,983/ 0,327	-1,498/ 0,135	-0,809/ 0,419	-0,579/ 0,563
Ebelik mesleğini sevme durumu				
Çok seviyorum (n=59)	86,75±11,27	42,31±5,08	43,90±5,31	9,68±2,17
Seviyorum (n=136)	84,47±8,56	38,98±4,98	40,82±5,35	9,64±1,97
Kararsızım (n=31)	81,16±12,68	37,00±5,54	39,44±6,36	8,97±2,04
Kısmen seviyorum (n=31)	84,45±8,07	38,32±5,24	39,94±5,07	9,29±2,24
Sevmiyorum (n=8)	77,13±14,18	35,50±6,74	36,75±5,60	9,00±2,67
F/p	2,743/ 0,029*	6,499/ <0,001*	10,812/ <0,001*	0,984/ 0,417
Mezuniyet sonrası kariyer planı var				
Evet (n=150)	85,37±8,81	42,29±5,40	41,15±5,70	9,78±2,08
Hayır (n=66)	82,38±10,64	39,70±5,73	37,95±6,90	9,00±2,10
Kararsızım (n=48)	83,96±12,35	39,50±5,68	39,39±7,73	9,33±1,93
F/p	2,104/ 0,124	7,658/ <0,001*	5,965/ 0,003*	3,567/ 0,030*

*p<0,05, n: Sayı, \bar{X} : Ortalama, SS: Standart Sapma, F: Tek Yönlü Varyans Analizi, p: Anlamlılık Düzeyi, KU: Kariyer Uyumluluğu, Kİ: Kariyer İyimserliği, AB: Algılanan Bilgi.

Tema 3. Ebelik öğrencilerinin kariyer planlarının belirlenmesine yönelik engellere ilişkin görüşler
Öğrencilerin çoğunluğu kariyer ve lisansüstü tercih planlarını belirlemede önündeki engeller olarak sırasıyla danışmanlık alacak bir rehber bulamadıkları, öğretim elemanlarına ulaşmaktaki zorluklar ve ekonomik nedenler olduğunu belirtmişlerdir (Tablo 7).

“Öğrenci-3-Benim de ideallerim var ama bu konuda danışmanlık alabileceğim bir kaynak bulamıyorum. Ekonomik zorlukları bir engel olarak görüyorum.”
“Öğrenci-6-Planlarımı gerçekleştirmeden önce mezun olduğumda ekonomik özgürlüğüme kavuşmam lazım. Bu konuda hocalara da kolay ulaşamıyorum. Nerdeyse bu konuları konuşabileceğim hiçbir kaynak yok.”

Tablo 5. Lisansüstü eğitim ve kariyer tercihleri algı durumu

Kodlar	n	f
Zor bir süreç	8	4
Yeterli bilgin yok	8	3
Özgüven	8	3
Akademik kariyer için	8	7
İdealler	8	3
Kendimi geliştirmek için	8	5
Yaşam boyu öğrenme	8	3
Önemli olmak için	8	2
Uzman ebe olmak	8	5
İyi bir ebe olmak	8	5

*Öğrenciler birden fazla cevap vermiştir, n: Sayı, f: Frekans.

Tablo 6. Öğrencilerin lisansüstü eğitim ve kariyer tercih planlarının şekillenmesini sağlayan faktörler

Kodlar	n	f
Ekonomik durum	8	5
Başka mesleklerin etkisi	8	2
Aile ve çevre etkisi	8	6
Öğretim elemanları etkisi	8	8
İnternet ve medya	8	2
Uygulama alanlarındaki deneyimler	8	3
İdeal ve beklentiler	8	4
Ebelik bölümünü sevme	8	5

*Öğrenciler birden fazla cevap vermiştir. n: Sayı, f: Frekans

Tablo 7. Öğrencilerin gelecek planlarını belirlerken karşılaştıkları zorluklar

Kodlar	n	f
Kariyer danışmanlığı alacak bir rehberin olmaması	8	8
Öğretim elemanlarına ulaşmadaki zorluklar	8	6
Uygulama alanlarındaki olumsuzluklar	8	4
Olumsuz ekonomik durum	8	5
Uzun ve zorlu süreçler	8	2
İletişim ve yabancı dil engelleri	8	2
Meslek geleceği	8	4
Çalışma koşullarının zorlukları	8	2
Motivasyon eksikliği	8	3

*Öğrenciler birden fazla cevap vermiştir. n: Sayı, f: Frekans

TARTIŞMA

Ebelik öğrencilerinin lisansüstü eğitim ve kariyer planlarının belirlenmesi amacıyla karma desende yapılan bu çalışmada elde edilen ilk ortak bulgu öğrencilerin çoğunun ebelik bölümünü isteyerek tercih ettikleridir. Ülkemizde ebelik öğrencilerinin ebelik bölümü tercihlerinin sorgulandığı bazı çalışmalarda (7,10,12,21,22) öğrencilerin çoğunluğunun ebelik bölümünü isteyerek tercih ettikleri ve literatürdeki bu sonuç ile araştırma sonucunun benzer olduğu görülmüştür.

Araştırmamızda öğrencilerin çoğunluğunun kolay iş bulma ve üniversite sınavlarında alınan puanlara göre ebelik bölümünü tercih ettikleri görülmüştür. Ebelik ve hemşirelik öğrencileriyle yapılan bazı çalışmalarda (10,12) bu çalışmanın sonuçlarına benzer olarak öğrencilerin iş bulma kolaylığı ve üniversite sınavlarından alınan puanların yeterliliği nedeniyle ebelik

bölümünü seçtikleri belirtilmektedir. Yapılan diğer bir çalışmada, bireyin meslek seçiminin çeşitli faktörlerin etkisinde şekillendiği, öğrencilerin algıladıkları ekonomik durumun bölüm seçimi ve değişiminde etkili olduğu belirtilmektedir (22). Ayrıca Sheehy ve arkadaşlarının (23) yapmış oldukları çalışmada ebelerin kariyer tercihlerini, en fazla aile etkisi ve meslekle ilgili memnuniyetsizliklere göre düzenledikleri belirtilmektedir. Bu bağlamda ebelik bölümünü seçme nedenlerine bakıldığında öğrencilerin idealleri ve yeteneklerine göre değil gelecek kaygısı ve farklı nedenlerle (aile, çevre etkisi, puanın yeterliliği vb.) seçim yaptıkları görülmektedir.

Araştırma sonuçlarında öğrencilerin büyük bir çoğunluğu ebelik mesleğini sevdiğini bildirirse de, üniversite tercihi yapacak bireylere ebelik bölümünü önermedikleri görülmektedir. Atasoy ve Ermin'in (7) yaptıkları çalışmada ise, ebelik ve hemşirelik öğrencilerinin büyük çoğunluğu üniversite tercihi yapacak bireylere ebelik ve hemşirelik bölümlerini önerdikleri bulunmuştur. Araştırmamızın bu bulgusunun olumsuz olması araştırma yöntemimizin karma desen olması nedeniyle öğrencilerin görüşlerinin daha detaylı incelenmesine olanak sağlamış ve bu sonuca ulaşılmıştır. Ay ve arkadaşlarının (24) yaptığı başka bir çalışmada kariyer planı yapmak isteyen öğrencilerin çoğunluğu ebelik mesleğini sevmediklerini ve ilk fırsatta mesleklerini değiştirmeyi düşündüklerini bildirmişlerdir. Bu araştırmanın sonucu bizim araştırmamızın bu sonucuyla paralellik göstermektedir.

Nitel verilerdeki bulgulara bakılacak olursa öğrenciler de lisansüstü eğitim ve kariyer planı yapmak isteseler de ekonomik zorluklar nedeniyle hayallerini bir süre erteledikleri ya da tamamen vazgeçtikleri görülmektedir. Dinç ve arkadaşları (12) çalışmalarında, ebelik bölümü öğrencilerinin çoğunluğu mezun olduktan sonra mesleğini yapmak ve kariyer planları yapmak istedikleri bulunmuştur. Diğer verilerde benzer sonuçlar olmakla beraber öğrencilerin çoğunluğunun kariyer ve lisansüstü eğitim tercihlerinin şekillenmesinde çoğunlukla öğretim elemanlarının vizyonu, aile, kültür, finansal durum ve çevre etkisinde kaldıkları görülmüştür.

Öğrencilerin bölümü kazandıklarındaki duygu durumu sorgulandığında çoğu sevinç duygusu yaşadıklarını belirtmişlerdir. Yurtsal ve arkadaşları (25) yaptığı araştırma sonucunda da, ebelik bölümünü kazanan öğrencilerin bu durumu olumlu karşıladıklarını bulmuşlardır. Bu çalışmaların sonuçları benzer olup, yükseköğretim sınavlarına başvuran öğrenciler için ebelik bölümünün tercih edilen bölümler arasında olduğunu göstermektedir.

Öğrencilerin lisansüstü eğitim tercihleri sorgulandığında çoğunun lisansüstü eğitim yapmak istemedikleri saptanmış olup lisansüstü eğitim yapmak isteyen öğrencilerin çoğunluğunun nicel ve nitel desende lisansüstü eğitimi akademisyen olmak için bir basamak olarak gördükleri düşünülmektedir. Öğrencilerin kariyer tercihlerine bakıldığında çoğunluğunun uzman ebe olmak istedikleri, yarıya yakınının bir müddet ebe olarak çalıştıktan sonra akademisyen ya da eğitimci olmak istemektedirler. Ay (24) araştırmasında ebelik bölümü öğrencilerinin lisansüstü eğitim ve akademisyen olma isteği gibi oranı yüksek olup, öğrencilerin yarıya yakını ebe olarak emekli olmak istediklerini belirtmişlerdir.

Woeber ve Sibley (26) yaptıkları çalışmada; ebelerin erken kariyer tercihlerine yönelik ne kadar süre meslekte kalacakları sorgulanmış ve katılımcıların büyük bir çoğunluğu beş yıl kadar meslekte kalabileceklerini ve çalışma saatlerinin düzenlenmesi gerektiğini bildirmişlerdir. Bu sonuçlar öğrencilerin ve ebelerin büyük çoğunluğunun ebeliğe karşı ön yargılı olduklarını ve hastane ortamındaki zorlu iş yüküne karşı alternatif yollar aradıklarını göstermektedir.

Nitel temamızda öğrencilerin kariyer planlarını tasarlarken çeşitli engellerle karşılaştıkları görülmektedir. Frekanslarda en ağır basan engeller; kariyer danışmanlığı alacak bir rehberin olmaması ve öğretim elemanlarına ulaşmadaki zorluklar olduğu görülmüştür. Ayrıca, öğrencilerin tümü kariyer danışmanlığı alabilecek bir kaynak bulmakta zorlandıklarını ve hiçbir zaman bu konuda danışmanlık alamadıklarını belirtmişlerdir. Huicho ve arkadaşları (27) sağlık alanında eğitim gören öğrencilerle gerçekleştirdikleri çalışmalarında, öğrencilerin çoğunluğu sosyoekonomik açıdan mezuniyet sonrası mesleklerini yapmak istediklerini belirtmişlerdir. Bu sonuçlara göre, öğrencilerin engel olarak gördükleri durumların kariyer danışmanlığı konusu olduğudur.

Kariyer geleceği ölçeği toplam puan ile alt boyutlarından alınabilecek en yüksek puan kariyer uyumluluğu ve kariyer iyimserliği için 55 ve algılanan bilgi için 15 puandır. Araştırmamızda kariyer geleceği ölçeğinin alt boyutlarına bakıldığında kariyer algısı ebelik mesleğini seçme ve sevme durumlarına göre göre değişmekte ve öğrencilerin kariyer uyumluluğu ile kariyer iyimserliği durumları yüksek, ancak mesleğe ilişkin algılanan bilginin orta düzeyde olduğu saptanmıştır. Kutlu ve arkadaşlarının (28) beş oturumluk kariyer danışmanlığı uyguladığı çalışmalarında araştırmaya katılan öğrencilerin gelecek kaygılarının azaldığını tespit etmişlerdir. Bu sonuca göre kariyer danışmanlıkları ile öğrencilerin kariyer süreçleri boyunca kendilerini tanımları sağlanabilecek, eğitim süreçlerinde farkındalıkları, bilgi düzeyleri artabilecek ve günümüz akademik süreçlerine daha kolay uyum sağlayabilecektir. Ölçeğin diğer alt boyutlara göre işe yönelik algılanan bilgi alt boyutunun daha düşük olması ebelik bölümlerinde kariyer danışmanlığının yeterli düzeyde olmadığını düşündürmektedir.

Öğrencilerin ebeliği sevme durumunun kariyer geleceği ölçeği toplam, kariyer uyumluluğu ve kariyer iyimserliği arasında ilişki olduğu bulunmuştur. Kinsella ve arkadaşlarının (29) yaptıkları çalışma sonucuna göre hemşirelerin kariyer planlarına gerçekleştirmeye yönelik hemşireleri motive edici durumların oluşması sonucunda lisansüstü eğitimlere daha iyi uyum sağladıklarını bulmuşlardır. Başka bir çalışmada mesleğin mevcut durumundan memnun olmayan hemşirelerin kariyerlerini geliştirmek için özel dallarda sertifika almayı düşündüklerini bildirmişlerdir (30). Taşkın Yılmaz ve arkadaşlarının (31) yaptıkları çalışmanın sonuçlarına göre araştırmaya katılan ebe ve hemşirelerin geleceğe ilişkin kariyer beklentilerinin iyimser olduğu görülmektedir. Bu sonuçlara göre, mesleği sevme durumunun öğrencilerin kariyer algı durumlarını etkilediği söylenebilir.

Öğrencilerin ebelik bölümünü seçme nedenleri ile algılanan bilgi durumları ve ebeliği sevme durumu ile kariyer uyumluluğu arasında istatistiksel olarak anlamlı

bir ilişki olduğu görülmektedir. Karadaş ve arkadaşlarının (32) yaptıkları çalışmada hemşirelik öğrencilerinin kariyer planlamaya yönelik görüşleri incelenmiş ve kariyer geleceği ölçeğinin alt boyutları ile işe ilişkin algılanan bilgi düzeyinin yüksek olmadığı görülmektedir. Siyez ve Yusuqu'nun (33) yaptığı başka bir çalışmada mesleğe ilişkin algılanan bilgi durumunun kariyer uyumluluğu ve kariyer iyimserliğine göre daha düşük düzeyde olduğunu bulmuşlardır. Bu durum öğrencilerin kariyer danışmanlığına gereksinim duyduklarını göstermektedir.

Araştırmamızda öğrencilerin kariyer geleceği ölçeği toplam puanlarına bakıldığında kariyer algısı durumu sınıf düzeyine göre şekillenmektedir. Ancak kariyer uyumluluğu, kariyer iyimserliği ve algılanan bilgi düzeyi durumlarının sınıf düzeylerinden etkilenmediği saptanmıştır. Sonuçlara göre kariyer geleceği ölçeğinden en fazla puan alan öğrenciler birinci sınıf ebelik öğrencileri olduğu görülmektedir. Yükselen ve arkadaşları (34) sağlık bilimleri fakültesi birinci sınıf öğrencileri örneğinde yaptıkları çalışmada öğrencilerin en fazla önem verdikleri iş değerinin monoton olmayan bir düzende kariyer tercihinin araştırmacılık olmasıdır. Bu sonuca göre öğrencilerin kariyer tercihleri açısından oldukça modern ve öğrenme odaklı bir tutuma sahip oldukları görülmektedir. Ay ve arkadaşlarının (24) çalışmasının sonucunda ise öğrencilerin büyük çoğunluğu ebeliği sevmeyi ve mesleği terk etmek istedikleri bulunmuştur. Bu duruma göre, öğrencilerin ebelik eğitimi sürecinde zor süreçlerden geçtikleri ve bu durumun kariyer algısını olumsuz etkileyeceği düşünülmektedir.

Öğrencilerin mezuniyet sonrası kariyer planı durumları ile kariyer uyumluluğu, kariyer iyimserliği ve algılanan bilgi durumları arasında anlamlı bir ilişki olduğu söz konusudur. Bu durum öğrencilerin çoğunluğunun kariyer planları olduğunu göstermektedir. Karadaş ve arkadaşlarının (32) çalışmasında ise ölçek alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki olmadığı görülmektedir. Bu farklılık çalışma örneklem büyüklüğü ve öğrencilerin bireysel özelliklerinden kaynaklanmış olabilir.

Bu çalışmada öğrencilerin en uzun süre yaşadıkları yer ile kariyer iyimserliği algısı arasında önemli bir ilişki olduğu bulunmuştur. Kentsel alanlarda yaşayan öğrencilerin kırsal alanlarda yaşayan öğrencilere göre kariyer iyimserliği ölçek alt boyutundan daha yüksek puan aldıkları tespit edilmiştir. Öztürk ve arkadaşları (35) ilçe hastanelerinde çalışan yeni mezun hemşirelerin olumsuz deneyimleri nedeniyle mesleki becerilerde kendilerini yetersiz hissettiğini ve kariyer fırsatlarının yetersiz olduğunu tespit etmişlerdir. Bu sonuç öğrencilerin yaşadıkları yer ile kültürel durumlarının kariyer planlarını etkilediğini düşündürmektedir.

Öğrencilerin ebe olmayı isteme nedenleri ile kariyer uyumluluğu, kariyer iyimserliği ve algılanan bilgi alt boyutu ortalamalarında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. İran'da yapılan bir çalışmada (36) hemşirelerin kariyer durumu mesleği tercih ettikleri andan itibaren bireysel ve çevresel faktörlerden etkilenen bilgiye dayalı çok boyutlu bir süreç olduğu bulunmuştur. Bu bağlamda kariyer planlarının gerçekleştirilmesinde kariyer danışmanlığının gerektiği söylenebilir.

Sınırlılıklar

Araştırmanın tek merkezde yapılması ve öğrencilerin deneyimlerine yönelik olması nedeni ile araştırma sonuçları genellenemez. Bu araştırma sadece araştırmanın yapıldığı evreni yansıtmaktadır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Nitel ve nicel bulgular incelendiğinde ulaşılan ortak sonuçlar, öğrencilerin kariyer ve lisansüstü eğitim tercihi konusunda yeterli bilgilerinin olmadığı, bu tercihleri konusunda danışmanlık alabilecekleri bir kaynak bulma konusunda zorluk yaşadıkları, ancak mesleki rollerine ilişkin modern tutuma sahip oldukları şeklindedir. Nitel ve nicel verilerde, öğrencilerin çoğunun tercihlerinin içinde yaşadıkları toplumun sosyodemografik özelliklere göre şekillendiği görülmektedir. Bu araştırmanın sonuçlarına göre çözüm odaklı önerilerimiz bulunmaktadır. Bu bağlamda, Yükseköğretim Kurumları Sınavı öncesi, öğrenci adaylarına kariyer danışmanlığı verilmesi, ebellek öğrencilerinin ebellek mesleğine yönelik yapılan kongre, panel, sempozyum gibi bilimsel aktivitelere aktif katılımlarının desteklenmesi, ebellek mesleğine ilişkin sistematik araştırmaların artırılarak, alanla ilgili bilgilerin genişletilmesi ve ebellek bölümü öğrencilerinin bu çalışmalarda aktif rol almalarının sağlanması, ebellek bölümünde görev alan öğretim elemanlarının öğrencilere yönelik daha olumlu davranış ve yapıcı tutum göstermeleri konusunda kendilerini gözden geçirmeleri ve iletişime ilişkin eksik oldukları durumları geliştirmeleri, ebellek uygulamalarının yapıldığı sağlık kurumları ve üniversitelerde öğrencilere daha fazla sorumluluk verilerek otometri ve özgüven kazanmaları için uygulama alanlarının düzenlenmesi, üniversitelerde kariyer danışmanlığına yönelik kariyer odaları kurularak her bölümden öğrencilerin bu danışmanlık hizmetlerinden faydalanmalarının sağlanmasının yanında ebellek eğitiminde gelişen teknolojiye uygun, alternatif, simülatif ve interaktif çeşitli eğitim tekniklerinin uygulanması önerilebilir.

Çıkar Çatışması: Yazarlar arasında herhangi bir çıkar ilişkisi olmadığını beyan ederiz.

Finansal Destek: Bu araştırmanın planlanması, uygulanması ve yazarlık aşamasında herhangi bir finansal kaynaktan destek alınmamıştır. Yazarlar bu araştırmayı kendi imkânlarıyla gerçekleştirmişlerdir.

KAYNAKLAR

1. Erdoğan N. Kariyer geliştirme: kuram ve uygulama. Ankara: Nobel Yayınları; 2003.
2. Aytaç S. Çalışma yaşamında kariyer yönetimi planlaması gelişimi ve sorunları. 2. Baskı. Bursa: Ezgi Kitabevi 4. Nokta Matbaacılık; 2005.
3. Bayındır Ü, Durak Hİ. Docplayer.tr [Internet]. Türkiye’de ebe insan gücü “mevcut durum ve 2013 yılı vizyonu”. Türkiye’de tıp ve sağlık bilimleri alanında eğitim ve insan gücü planlaması uzman hekim çalışma grubu, Üniversitelerarası Kurul (ÜAK) Tıp-Sağlık Bilimleri Eğitim Konseyi Başkanlığı, 2007 [Güncelleme Tarihi: 2008; Erişim tarihi: 16 Şubat 2019]. Erişim adresi: <https://docplayer.biz.tr>.

4. Yücel U, Ekşioğlu A, Demirelöz M, Baykal Akmeşe Z, Çakır Koçak Y, Soğukpınar N. Türkiye’de ebellek lisansüstü eğitim profilinin incelenmesi. *International Journal of Human Sciences*. 2013; 10(1): 1342-54.
5. Yörük S. Dünya’da ebellek eğitimi. *Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*. 2016; 6(1): 46-50.
6. Tezel A, Arslan S. Erzurum Sağlık Yüksekokulu 1. sınıf öğrencilerinin mesleklerini seçmeye ve mesleğe ilişkin görüşleri. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*. 2002; 5(2): 39-45.
7. Atasoy I, Ermin C. Hemşirelik ve ebellek öğrencilerinin mesleklerine bakış açısının incelenmesi. *Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*. 2016; 6(2): 83-91.
8. Çevik DB, Perkmen S, Alkan M. Müzik öğretmeni adaylarının mesleklerinden beklentileri. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*. 2012; 1(1): 41-5.
9. Kift S. A decade of transition pedagogy: a quantum leap in conceptualising the first year experience. *HERDSA Review of Higher Education*. 2015; 2: 51–86.
10. Yücel Ü, Tuna Oran N, Yüksel E. Ebellek öğrencilerinin meslek ile ilgili görüşlerinin ve mezuniyet sonrası çalışmak istedikleri kurumların değerlendirilmesi. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*. 2017; 6(4): 69-76.
11. Ünsar S. Trakya Üniversitesi Edirne Sağlık Yüksekokulu son sınıf öğrencilerinin lisansüstü eğitim hakkındaki görüş ve düşünceleri. *İstanbul Üniversitesi Florence Nightingale Hemşirelik Dergisi*. 2005; 13(54): 1-8.
12. Dinç A, Cangöl E, Söğüt S. Ebellek öğrencilerinin mesleki tercih hakkında düşünceleri. *Cumhuriyet Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*. 2017; 2(2):15-23.
13. Johnson RB, Christensen LB. *Educational research: quantitative, qualitative, and mixed approaches*. 5th ed. Boston: Sage Publication; 2014.
14. Creswell JW. *Research design: qualitative, quantitative and mixed methods approaches*. 4th ed. California: Sage Publication; 2014.
15. Rottinghaus PJ, Day SX, Borgen FH. The career futures inventory: a measure of career-related adaptability and optimism. *Journal of Career Assessment*. 2005; 13(1): 3-24. doi: 10.1177/1069072704270271.
16. Kalafat T. Kariyer Geleceği Ölçeği (KARGEL): Türk örnekleme için psikometrik özelliklerinin incelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*. 2012; 4(38): 169-79.
17. Yıldırım A, Şimşek H. Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. 6. Baskı. Ankara: Seçkin Yayıncılık; 2008.
18. Patton MQ. *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri*. 3. Baskı. Ankara: Pegem Akademi; 2014.
19. Holloway I, Wheeler S. *Qualitative research for nurses*. Oxford: Blackwell Science; 1996.
20. Onwuegbuzie AJ, Leech NL. A Call for qualitative power analyses. *Quality & Quantity*. 2007; 41: 105-21. doi:10.1007/s11135-005-1098-1.
21. Pınar ŞE, Yıldırım G, Duran Ö, Cesur B, Üstün Z, Güler E. Ana çocuk sağlığı hizmetlerinde kilit rolde olan ebe adaylarının güdülenmeleri yeterli mi? Bir

- anket çalışması. *Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi*. 2014; 11(3): 22-31.
22. Bilgin Z, Ocakçı AF. Ebelik öğrencilerinde mesleki güdülenme. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*. 2011; 14(3): 40-6.
23. Sheehy A, Smith RM, Gray JE, Homer CSE. Midwifery pre-registration education and mid-career workforce participation and experiences. *Women Birth*. 2018; 32(2): 1-7. doi:10.1016/j.wombi.2018.06.014.
24. Ay F, Keçe M, İnci İ, Alkan N, Acar G. Ebelik öğrencilerinin meslek algıları ve kariyer planlarını etkileyen faktörler. *Balıkesir Sağlık Bilimleri Dergisi*. 2018; 7(2): 74-82.
25. Yurtsal ZB, Biçer S, Duran Ö, Şahin A, Arslan M, Yavrucu Ö. Sağlık bilimleri fakültesi ebelik 1. ve 4. sınıf öğrencilerinin mesleğe ilişkin görüşlerinin belirlenmesi. *Erciyes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*. 2014; 2(2): 15-25.
26. Woeber K, Sibley L. The effect of prior work experiences on the preparation and employment of early-career midwives. *Journal of Midwifery & Women's Health*. 2018; 63(6): 668-77. doi:10.1111/jmwh.12910.
27. Huicho L, Molina C, Diez-Canseco F, Lema C, Miranda JJ, Huayanay-Espinoza CA, et al. Factors behind job preferences of Peruvian medical, nursing and midwifery students: a qualitative study focused on Rural deployment. *Human Resources for Health*. 2015; 13(90): 2-11. doi: 10.1186/s12960-015-0091-6.
28. Kutlu M, Sumbas E, Erdemir N, Genç H. Bir kariyer danışmanlığı uygulamasının algılanan kariyer engelleri ve kariyer geleceği üzerindeki etkisi. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*. 2015; 5(25): 2153-8.
29. Kinsella D, Fry M, Zecchin A. Motivational factors influencing nurses to undertake postgraduate hospital-based education. *Nurse Education in Practice Journal*. 2018; 31: 54-60. doi: 10.1016/j.nepr.2018.04.011.
30. Bektömür G, Demiray S, Özdemir Ürkmez D. Hemşirelerin kariyer planlaması: bir eğitim ve araştırma hastanesi örneği. *Okmeydanı Tıp Dergisi*. 2016; 32(1): 7-13. doi:10.5222/otd.2016.1026.
31. Taşkın Yılmaz F, Tiryaki Şen H, Demirkaya F. Hemşirelerin ve ebelerin mesleklerini algılama biçimleri ve gelecekte bekledikleri. *Sağlık ve Hemşirelik Yönetimi Dergisi*. 2014; 3(1): 130-9.
32. Karadaş A, Duran S, Kaynak S. Hemşirelik öğrencilerinin kariyer planlamaya yönelik görüşlerinin belirlenmesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*. 2017; 8(1): 1-8.
33. Siyez DM, Yusupu R. Üniversite öğrencilerinde kariyer uyumluluğu ve kariyer iyimserliğinin cinsiyet rolü değişkenine göre incelenmesi. *İş, Güç Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi*. 2015; 17(1): 78-88.
34. Yükselen A, Savcı F, Özan GB, Baysan MP, Öztürk SM, Yıldırım E ve ark. Üniversite birinci sınıf öğrencilerinin iş değerleri ile kariyer seçimleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*. 2016; 3(1): 169-92.
35. Öztürk H, Kurt Ş, Mersinlioğlu Serin G, Bayrak B, Balık T, Demirbağ BC. Hastanelerde işe yeni başlayan hemşirelerin sorunları. *Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*. 2016; (4): 189-201.
36. Zamanzadeh V, Valizadeh L, Praskova A, Ghahramanian A, Rassouli M, Asghari E. Reaching for the stars: Iranian nurses' perceptions of career success. *International Nursing Review*. 2019; 66(1): 78-86. doi: 10.1111/inr.12460.